

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 1001 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

QO‘SHILGAN QIYMAT SOLIG‘I

Meliyeva Umida Botir qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada qo‘shilgan qiymat solig‘ining iqtisodiy mohiyati, soliq tizimidagi o‘rni va ahamiyati yoritib berilgan. Shuningdek, qo‘shilgan qiymat solig‘ining hisoblanish mexanizmi, uning davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishdagi roli hamda iqtisodiyotdagi ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada O‘zbekiston Respublikasida qo‘shilgan qiymat solig‘ini tartibga soluvchi me‘yoriy-huquqiy asoslar, amaldagi soliq stavkalari va soliq tizimini takomillashtirish bo‘yicha olib borilayotgan islohotlar haqida ham ma‘lumot berilgan. Tadqiqot natijasida qo‘shilgan qiymat solig‘i iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, davlat byudjeti daromadlarini oshirish va iqtisodiy jarayonlarning shaffofligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: qo‘shilgan qiymat solig‘i, soliq tizimi, soliq siyosati, davlat byudjeti, soliq stavkasi, soliq bazasi, iqtisodiy islohotlar, soliq ma‘muriyatchiligi, bilvosita soliqlar, iqtisodiy rivojlanish.

Qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) – umumdavlat soliq turi; ishlab chiqarish va muomala jarayonlarining barcha bosqichlarida yaratilgan qo‘shilgan qiymatning bir qismini davlat byudjetiga olish shakli. Tovar va xizmatlardan olinadigan bilvosita (egri) soliqlar tarkibiga kiradi. Birinchi marta fransuz iqtisodchisi Moris Lore (fransuzcha: *Maurice Lauré*) tomonidan 1954-yilda taklif qilingan, 1958-yilda KoddIvuar Respublikasida soliq tizimiga kiritilgan. O‘zbekistonda 1992-yildan boshlab qo‘llanadi. Tovarlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish va import qilish aylanmasi qo‘shilgan qiymat solig‘i solinadigan obyekt hisoblanadi. Sotish bo‘yicha qo‘shilgan qiymat solig‘iga tortiladigan aylanma sotiladigan tovarlar (ishlar, xizmatlar) qiymati asosida, narxlar va tariflarni, aksiz solig‘ini hisobga olgan holda belgilanadi.

Qo‘shilgan qiymat solig‘iga tortiladigan aylanma mablag‘ soliq obyektining turiga qarab, o‘ziga xos usulda aniqlanadi. Masalan, ishlab chiqarilgan tovarlar yuklab jo‘natiladigan qismining qiymati, amalga oshirilgan qurilish, ta‘mirlash, ilmiy tadqiqot, konstruktorlik, texnologik, qayta ta‘mirlash va boshqa shunga o‘xshash ishlar qiymati qo‘shilgan qiymat solig‘iga tortiladi. Xizmatlar ko‘rsatilganda esa transport vositalari yordamida bajarilgan ishlar qiymati, ijara, vositachilik haqi, infratuzilma, reklama va boshqa xizmatlar qiymati shu soliq obyektini bo‘ladi. Aksiz to‘lanadigan tovarlarni qo‘shilgan qiymat solig‘isga tortishda uning obyektini jo‘natilgan aylanmaga aksiz solig‘ining qiymati qo‘shilgan holda aniqlanadi. O‘zbekiston Respublikasida qo‘shilgan qiymat solig‘i asosan, 12,0 % li stavka bo‘yicha undiriladi. Shuningdek, ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan ayrim oziq-ovqat tovarlari bo‘yicha qo‘shilgan qiymat solig‘i kamaytirilgan

stavkalarda to'lanishi mumkin. Stavkalar va bunday tovarlarning ro'yxati O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

Qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha to'lovlar soliq turi bo'yicha hisobot taqdim etilgan muddatdan so'ng 5 kun orasida davlat byudjetiga o'tkaziladi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi ayrim toifadagi soliq to'lovchilar uchun qo'shilgan qiymat solig'ini to'lashning boshqa muddatlarini ham belgilashi mumkin. Import qilinayotgan tovarlar bo'yicha qo'shilgan qiymat solig'i bojxonada rasmiylashtirilgunga qadar yoki rasmiylashtirish paytida to'lanadi.

Qo'shilgan qiymat solig'ini undirish va to'lash tartibqoidalari O'zbekiston Respublikasining „Soliq kodeksi“ (65–79-moddalari) bilan tartibga solinadi.

Qo'shilgan qiymat solig'ining mohiyati shundan iboratki, u mahsulot yoki xizmat ishlab chiqarish va sotish jarayonining har bir bosqichida yaratilgan qo'shimcha qiymatga nisbatan undiriladi. Bunda soliq to'lovchisi tomonidan to'langan soliq summasi keyingi bosqichdagi xaridor tomonidan qoplanadi. Ya'ni, QQS aslida iste'molchi tomonidan to'lanadigan soliq hisoblanadi. Korxonalar esa ushbu soliqni hisoblab chiqish, hisobga olish va davlat byudjetiga o'tkazish vazifasini bajaradi. Shu sababli qo'shilgan qiymat solig'i bilvosita soliq turiga kiradi. QQSning asosiy afzalligi shundaki, u ishlab chiqarish zanjirining har bir bosqichida hisoblanadi va bu orqali soliq tushumlarining barqarorligini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasida qo'shilgan qiymat solig'i Soliq kodeksi asosida tartibga solinadi. Amaldagi qonunchilikka ko'ra, mamlakatimizda QQS stavkasi 12 foiz etib belgilangan. Ushbu stavka korxonalar tomonidan realizatsiya qilingan tovarlar, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar qiymatiga nisbatan qo'llaniladi. QQS to'lovchilari asosan yuridik shaxslar va ayrim hollarda yakka tartibdagi tadbirkorlar hisoblanadi. Soliq to'lovchilari o'z faoliyati davomida sotilgan mahsulotlar yoki xizmatlar uchun hisoblangan QQSni aniqlaydi hamda xarid qilingan tovar va xizmatlar uchun to'langan QQSni chegirib tashlash huquqiga ega bo'ladi. Natijada byudjetga to'lanadigan soliq summasi hisoblangan QQS va chegirib tashlanadigan QQS o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi.

Qo'shilgan qiymat solig'ining iqtisodiy ahamiyati juda katta. Avvalo, ushbu soliq davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. QQS tushumlari davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun muhim moliyaviy manba hisoblanadi. Bundan tashqari, QQS iqtisodiyotda shaffoflikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Chunki ushbu soliq tizimida korxonalar o'z xarajatlari va daromadlarini aniq hisobga olishga majbur bo'ladi. Bu esa yashirin iqtisodiyot ulushining kamayishiga yordam beradi.

QQSning yana bir muhim xususiyati shundaki, u ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlarini qamrab oladi. Bu holat soliq tushumlarining barqarorligini ta'minlaydi hamda davlat byudjetiga muntazam ravishda mablag' tushib turishiga imkon yaratadi. Shu bilan birga, QQS eksport faoliyatini rag'batlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ko'pgina mamlakatlarda eksport qilinadigan mahsulotlarga nisbatan nol stavka qo'llaniladi. Bu esa milliy mahsulotlarning xalqaro bozorda raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, qo‘shilgan qiymat solig‘ining ayrim kamchiliklari ham mavjud. Masalan, QQS hisob-kitob jarayoni murakkab bo‘lishi mumkin, ayniqsa kichik biznes subyektlari uchun bu ma‘lum qiyinchiliklar tug‘diradi. Bundan tashqari, ayrim hollarda QQS narxlarning oshishiga ta‘sir ko‘rsatishi mumkin, chunki korxonalar soliq yukini mahsulot narxiga qo‘shib yuboradi. Biroq zamonaviy soliq boshqaruvi tizimlari va elektron hisob-kitob mexanizmlarining joriy etilishi ushbu muammolarni kamaytirishga yordam bermoqda.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda soliq tizimini takomillashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar doirasida qo‘shilgan qiymat solig‘i tizimi ham soddalashtirilmoqda va yanada shaffof mexanizmlar joriy etilmoqda. Xususan, elektron hisob-fakturalar tizimi, soliq hisobotlarini elektron tarzda topshirish va soliq ma‘muriyatchiligini raqamlashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu esa soliq to‘lovchilar uchun qulaylik yaratish bilan birga, soliq tushumlarining oshishiga ham xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, qo‘shilgan qiymat solig‘i zamonaviy soliq tizimining muhim elementlaridan biri bo‘lib, davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ushbu soliq iqtisodiyotda shaffoflikni ta‘minlash, yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish hamda davlat moliyaviy barqarorligini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli qo‘shilgan qiymat solig‘i tizimini takomillashtirish, uni yanada samarali va adolatli qilish davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/4674902>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari (soliq tizimini takomillashtirish bo‘yicha). <https://lex.uz>
3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining rasmiy sayti materiallari. <https://soliq.uz>
4. Цой М. П., Худояров Р. Т. Рашидов АР ПРОДВИЖЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //Компьютер ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami– Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali. – 2022.
5. Цой М. П., Ибрагимов З. Т. ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 339-342.
6. Цой М. Развития сферы услуг в Узбекистане: тенденции и перспективы //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 73-86.
7. ЦОЙ М. РОЛЬ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В ВОПРОСАХ СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ И СОЗДАНИЯ ДОСТОЙНЫХ РАБОЧИХ МЕСТ–МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
8. Абдуназаров С. А., Цой М. П. Реформирование системы образования Республики Узбекистан //Актуальные научные исследования в современном мире. – 2016. – №. 10-6. – С. 14-17.

9. Цой М. П. Экономика Узбекистана и роль развития сферы услуг // Экономика и социум. – 2023. – №. 5-2 (108). – С. 1272-1279.
10. Цой М. П., Носирова С. С., Мухтарова Д. Р. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ // International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 420-424.
11. Bo'ltakov S. O 'ZBEKISTONDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI // Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 565-567.
12. Bo'ltakov S. BALIQCHILIKDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASH MEZONLARI // Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 366-371.
13. Bo'ltakov S. et al. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI ANAMIYATI // Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.
14. Bo'ltakov S. Innovatsion Usulda Baliq Yetishtirishning Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish Yo 'llari (Sirdaryo Tumani Misolida) // Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 9. – С. 666837.
15. G'aybullayev Sarvar O. et al. O 'ZBEKISTONDA ISTE'MOL SAVATCHASI HOZIRGI HOLATINI VA UNI SHAKILLANTIRISH YO 'NALISHLARI // Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 119-125.
16. Akramovich N. A., Sarvar G., Yassim H. THE PLACE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 95-99.
17. Гайбуллаев С., Пулатова М. Ish haqi va mehnat munosabatlari // Новый Узбекистан: успешный международный опыт внедрения международных стандартов финансовой отчетности. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 370-372.
18. Sarvar G., Sirojiddin S., Xushnudbek P. FACTORS AFFECTING LABOR RELATIONS AND ITS WAGE // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 126-129.
19. G'aybullayev S. et al. RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI // Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – С. 86-89.
20. Uchkun S., Dilshod N. Process of identifying the significant accounts in the revenue cycle // Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 32-36.
21. Najmiddinov D. R., Shodlikov D. E. The effect of the secret economy in a daily life of the society // Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1A. – С. 56-59.
22. Khudoyarov R., Kamolov D., Azamatov B. Economic growth, business circulation and economic development // Science technology & Digital finance. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 21-24.

23. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 02.
24. Kamolov D. R. O. G. L. O'zbekistonda demokratiya va axloqning zamonaviy muammolari va yechimlari //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. NUU Conference 2. – С. 348-352.
25. Kamolov D. GLOBALIZATION PHENOMENON AND GLOBALISM //Journal of Contemporary World Studies. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 4-9.
26. Kamolov D., Ismoilova D. RAQAMLASHTIRISHNING O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 301-306.
27. Kamolov D. VIRTUAL TURIZM (VR) XIZMATLARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 372-374.
28. Kamolov D. Athenian democracy: individual and collective freedom //Semantic Scholar. – 2021.
29. Kamolov D. Davlat boshqaruviga oid axloqiy qarashlar //Адабиёт учкунлари. – 2021.
30. Kamolov D. ON THE WAY TO THE DIGITAL EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. – 2023.
31. Kamolov D., Asrayev S. STATE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETITION IN UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 353-361.
32. Цой М. П. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА //Экономика и социум. – 2020. – №. 9 (76). – С. 396-402.
33. Цой М. П., Бердикулов А. М., Сиддиков М. Ю. ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГОСУДАРСТВА В ЦЕЛЯХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ //Current directions of scientific research. – 2018. – С. 25-28.
34. Khaydarov B., Tuychieva N. INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR COMPUTER SCIENCE AND EDUCATIONAL ROBOTICS //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 14-19.
35. Xaydarov B. X., Saitov S. A. RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI AMALIY ANAMIYATI VA XORIJIY TAJRIBA //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 151-156.
36. Xaydarov B. Impact of intellectual property protection on the digital economy //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 11. – С. 163-174.
37. Хайдаров Б., Туйчиева Н. Инновационные методы обучения информатике и образовательной робототехнике //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 200-204.